תורה אור

בבא בהרשאה *והאמרי נהרדעי "לא כתבינן (א) אדרכתא אמטלטלי? ה"מ היכא דכפריה אבל היכא דלא כפריה א] כתבינן: זכר ונקבה (ב) אין כאן לכהן כלום: תנא רב הונא ב] שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ותנא דידן? כיון "דבשני אנשים הוא דמשכחת לה באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה: **מתני'** *מת הבן ג] בתוך שלשים יום אע"פ שנתן לכהן יחזיר *לאחר ל' יום אע"פ שלא נתן יתן, מת ביום שלשים: כיום שלפניו ר' עקיבא אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן: **גמ'** מאי טעמייהו דרבנן? גמרי °חדש °חדש ממדבר מה התם "ומעלה" אף הכא נמי ומעלה ור"ע מספקא ליה: מדאיצטריך למכתב "ומעלה" גבי ערכין ולא גמרי ממדבר הוו להו שני כתובים הבאים כאחד *וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין או דלמא כי אין מלמדין לעלמא, אבל לגופייהו מלמדין ומשום הכי ג] מספקא ליה, אמר *רב אשי הכל מודים לענין אבילות, יום שלשים כיום שלפניו (ג) *ואמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל: **מתני'** *מת האב: בתוך שלשים ה] בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה, לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה. *הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו, רבי יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו ומצות בנו עליו: **גמ'** *איתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי (ד) ו] *דכולי עלמא מעכשיו אין בנו פדוי, לאחר שלשים יום ואיתנהו למעות ודאי בנו פדוי, כי פליגי לאחר שלשים יום ונתעכלו המעות: רב אמר בנו פדוי מידי דהוה אקידושי אשה התם לאו *אע"ג דנתעכלו המעות הוו ז] קידושין הכא

במדבר יח
שם ג

רש"י

בבא בהרשאה. שני האבות כתבו הרשאה האחד לחבירו ובא בעל הרשאה ותובעו ממה נפשך אם שלי מת החזיר לי את שלי ואם של חבירי מת החזיר לי את שלו שהרי יש לי הרשאה: אדרכתא. הרשאה אמטלטלי דהואיל ואינן בעין מיחזי כשיקרא שמא אין בידו משל זה כלום ואתימי סהדי אשיקרא: היכא דכפריה. לוה למלוה ולא כתב מלוה הרשאה עלייהו משום דמיחזי כשיקרא: תני רב הונא. גבי שתי נשים של ב' אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונקבה במחבא אין כאן לכהן כלום ואע"ג דחד הוי בכור ממ"נ: דאם האחת ילדה ב' זכרים האחד בכור, ואם זכר ונקבה ילדה כמלאת חבירתה (ה) (יולדת) זכר לבדו והוא בכור ואפ"ה הבן אינו חייב לפדות את עצמו דא"ל שמא אין אני בכור אלא חבירי: באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה. דכיון דאיכא חד בכור יהיב ה' סלעים לכהן להכי לא תני ליה דכל הנך דתנא כאן "אין כאן לכהן כלום" שוין בין איש אחד ושתי נשיו בין בשתי נשים של שני אנשים: **מתני'** מת הבן בתוך ל'. אבכורות ודאין דעלמא קאי (ו)(כמי): יחזיר. דנפל הוא ולא מיחייב בפדיון עד לאחר שלשים: כיום שלפניו. אף ע"פ שנתן יחזיר לו: **גמ'** ממדבר. כתיב הכא (במדבר יח) "ופדויו מבן חדש תפדה" וכתיב במדבר (שם ג) "פקוד כל בכור זכר מבן חדש ומעלה": ומעלה. משמע לאחר שלשים: מספקא ליה. אי גמרי מהתם דמדאיצטריך "ומעלה" בערכין "אם מבן ששים ח] ומעלה וגו'" וגמר במסכת ערכין (דף יח.) שנה שנה לג"ש מה שם שנת ששים כלמטה הימנו להחמיר אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ט] אע"ג דלהקל והוא הדין לענין בן חדש דיום ל' כלמטה אע"ג דלהקל ולא גמר חדש חדש ממדבר דלא יהא י] נערך עד לאחר שלשים: הוו דערכין והמדבר הוי שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין. על פדיון הבן: או דלמא כי אמר אין מלמדין. שני כתובין ה"מ לעלמא דלא משתעי יא] מבכור וערכין כמו אי הוה כתב חדש במידי אחרינא: אבל לגופייהו. כגון בכורי דורות מבכורי מדבר דאידי ואידי בבכור הוא משתעי מלמדין ומדמספקא יב] ולך קאמר: אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן: לענין אבילות. אם מת ולד בתוך שלשים יג] אין אבילות אבל על אביו דאימר נפל הוא: **מתני'** שלא נפדה. דלא עביד איניש דפריק תוך שלשים עד שיביא ראיה: לאחר שלשים בחזקת שנפדה. דכהן הוי מוציא מחבירו והורע כחו: עד שיאמרו לו. לבן שצוה אביו בשעת מיתתו שלא נפדה ובאמירה סגיא בלא עדות גמורה דהך חזקה דמחזקינן ליה בחזקת שנפדה יד] לאו (זו היא) חזקה מעלייתא דרובא דהיכא לא עבדי למפרע תוכו מיד והכא טו] לא שייך למימר עד שיביא ראיה (ז) דהכא יכול לומר לו הבן לכהן דעלמא יהביה אבא: שמצותו על אביו. מצות פדייתו של אב זה היתה על אביו שמת ומצות בנו עליו: **גמ'** דכ"ע אי אמר ליה "מעכשיו יהא בנו פדוי" לאו פדיון הוא אלא מתנה בעלמא דהא בתוך שלשים לא טז] (שייכא) פדיה אי אמר בתוך ל' "הרי לך המעות ולאחר שלשים יהא פדיון בני" ואיתנהו מעות ביד כהן בעינא לאחר שלשים ודאי פדוי כמאן דיהיב להו ניהליה השתא: נתעכלו. שאינן בעין: אקידושי אשה. דאי יהיב לה השתא מידי ואמר לה התקדשי לאחר שלשים יום הויא מקודשת כדאמרינן במסכת קדושין (דף נט.):

ת"ש

תוספות

ה"מ היכא דכפריה. תימה דללישנא קמא במרובה (ב"ק דף ע.) דלא מפליג בין כפריה ללא כפריה מאי איכא למימר וכן יש להקשות ממתני' יז] פרק שבועת העדות (שבועות דף לג:) גבי איש פלוני כהן איש פלוני לוי דדייק הא מנה לפלוני ביד פלוני חייבין והא אמרת עד שישמע מפי תובע ומשני בבא בהרשאה ופריך והא אמרי נהרדעי כו' ה"מ היכא דכפריה כו' ומיהו ההוא איכא לאוקומי בפקדון ללישנא קמא דנהרדעי יח] דכיון שיכול להקדיש בפקדון כדמוכח בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף פח.) גבי ההוא דאייתי קרי לפום נהרא ה"נ יכול להרשות לאחר טעמא הוא כדמוכח יט] ויש לתרץ הך דשמעתין [בקרקעות] ואליבא [דרבי] דאית ליה לקמן בפירקין (דף נא.) פודין בקרקעות כ] כמו שפודין במטלטלי *דאמקרקעי כתבינן אדרכתא דאמטלטלי דוקא לא כתבינן דאינו ברשותו אי נמי איכא לאוקמה כרבי נתן דמדרבי נתן יכול להוציא מידו אם חבירו חייב כא] ואין לו מה לפרוע אי נמי איכא לאוקמה כגון שנתן אחד לחבירו במעמד שלשתן ומיהו צריך עיון כב] דלמא היכא דאין יכול להוציא מידו בבית דין לא תקון רבנן מעמד שלשתן כי היכי דלא תקון מעמד שלשתן בכתובה משום דלא ניתנה לגבות מחיים כדפרישית בהחובל (ב"ק דף פט.*) ועוד יש לתרץ דדלמא אם שניהם מצווים לפנינו ומצווים כג] לתת לאחר חייב להחזיר ולא הוצרך להעמיד בבא בהרשאה אלא כדי שיוכל האחד להוציא מידו בפני עצמו: **אבל** בדלא כפריה כתבינן. מה שנוהגים עכשיו לכתוב הרשאה אפילו כד] כפריה אומר ר"ת דהיינו טעמא דלא כתבינן לנהרדעי היינו משום דמיחזי כשיקרא כדאמרי' במרובה (ב"ק ע.) ובכתובות (דף פה.) מוכח דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן ובמרובה [שם ד"ה אמטלטלין] האריכתי: **מת** כה] (בנו) בתוך שלשים יום כו' יחזיר לו ה' סלעים. פירש בקונטרס משום דנפל הוא ובה"ג פירש כן דאפילו קים לן ביה דכלו לו חדשיו בבן חדש תלה רחמנא: **לאחר** שלשים אע"פ שלא נתן יתן. כו] בפסחים בסופו (דף קכא:) אמרינן דאבי הבן מברך שתים ויש לספק כז] כיון שמת אם מברך שהחיינו מכיון דזוכה לקיים המצוה ואין לתמוה אהא דלא מברכינן שהחיינו על כל מילה ומילה כמו על כל פדיון הבן דשאני מצות פדיון הבן דלא שכיחא: **מת** ביום שלשים כיום שלפניו ר' עקיבא אומר כו'. בריש החולץ (יבמות דף לו:) אמרינן התם תניא ר"ש בן גמליאל אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי ואיתמר מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה אם אשת ישראל היא חולצת וברוב הספרים גרסינן בסוף פרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) מת ביום שלשים וכן גורס כח] ר"י ור"ח גורס כן ונראה א) דגורס תוך שלשים דכיון דאמרי רבנן הכא יום שלשים כיום שלפניו ב) ור"ח מסוי ליה ספיקא ופליגי רבנן ורבן שמעון בן גמליאל גם ביום שלשים מה לי ביום שלשים ומה לי בתוך ל' יום גם בשאלתות* גורס תוך שלשים ומיהו בהלכות גדולות כתוב דביום ל' אפילו פיהק ומת לא הוי נפל לרבנן ודוקא תוך שלשים הוא דאמרינן במסכת שבת פיהק ומת דברי הכל מת הוא משמע דגרסינן ביום שלשים כט] ומפרשי מת כמשמעו פיהק ומת וקתני פיהק ומת ביום שלשים כיון שאינו כל כך כנפל מן הגג תוך שלשים ועוד יש לקיים גירסא זו אם בנפל מן הגג ואכלו ארי ביום שלשים דוקא הוא דסמכינן אדרבנן ושמא אפי' לענין אבילות ל] ג) דהוי כבר קיימא: **ביום** שלפניו. וא"ת לא] דבריש החולץ (יבמות דף לו:) משמע דפשיטא לן מן התורה אפי' תוך ל' דחי הוא דאמר מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת וי"ל דהתם בנפל מן הגג או אכלו ארי כרבנן דפליגי ארבן שמעון בן גמליאל בסוף ר"א דמילה אבל הכא בפיהק ומת דכולי עלמא מת הוא ומיהו ד) אפ"ה איירי הכא בנפל מן הגג כי התם אין לחוש דהכי נמי פסקינן בסוף אם לא הביא כרבן שמעון בן גמליאל לענין אבילות להקל אף על גב דבאשת כהן דלא אפשר סמכינן אדרבנן ושריא בלא חליצה וא"ת דהכא מקילינן כל כך לענין אבילות אפילו

א) דגרסי' צ"ק ב) גי' הב"ח ור"ע ועיין מהרש"א ג) נמי כוי צ"ק ד) צ"ל אפי' איירי צ"ק

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהלכות שלוחין הלכה א ו טוש"ע חו"מ סימן קכב סעיף א וס"ט:

כו ב מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה ו ומיי' פ"ו מהל' אבל סמג עשין קמד טוש"ע יו"ד סי' שה סעיף לג:

כז ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף יב:

כח ד מיי' פ"ז מהל' אבל הל' ב' טוש"ע יו"ד סימן שעה סעיף ט:

כט ה מיי' פי"א מהל' בכורים הל' יט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' שה סעיף יד:

ל ו מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף טו:

ולמקרקעי צ"ק ועי' בתוס' ב"ק צ. ד"ה אמטלטלין כו' שם כתב דבשמעתין ליכא לאוקמי בקרקעות

לא ז ח מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יג:

לב ט מיי' פ"ז מהלכות אישות הל' ו טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף א:

גי' צ"ק לאחר

[נד"ס כל לגנוי]

מסורת הש"ס

ב"ק ע. שבועות לג:

[לקמן נא:]

[קדושין כט. וש"נ]

[גי' ס"ג אמר שמואל]

מ"ק יח. וש"נ

ב"מ קב:

[עי' לעיל יב: תוס' ד"ה לאו]

[קדושין נט. נדרים כט:]

שיטה מקובצת

א] כתבינן: שתי נקבות וזכר כו' אין כאן כו': ב] מת הבן (ב"מ קב ע"ב): ג] הכי מספקא ליה: ד] לפניו: ה] של אחריו וכן גרים הרגמ"ה: ו] שלשים יום בחזקת: ז] פ"ד אמר רבה דכ"ע: ז] הוו קדושין: ח] ששים שנה ומעלה וגו' וגמרי' במסכת ערכין: ט] כלמטה הימנו אע"ג: י] יהא לו ערך את ב' נמחק: יא] בבכור ובערכין כמו: יב] ודמספקא ליה: יג] שלשים שנולד אין: יד] שנפדה לאו חזקה: טו] והכא לא. נ"א אינו: טז] לא חשיב פדייה: יז] מסתמי' דפרק: יח] דנהרדעי דכמו שיכול להקדיש פקדון כדמוכח: יט] כדמוכח במרובה: כ] בקרקעות כגון שפראו בקרקעות דאמקרקעי: כא] חייב לו ואין: כב] צריך עיון דדלמא: כג] ומצווים לו לתת: כד] אפילו היכא דכפריה אומר כו' טעמא משום דהא דלא: כה] מת הבן בתוך: כו] יתן בפ' ערבי פסחים בסופו: כז] לספק הכא כיון שמת לא מברך שהחיינו דצערא קא מדכר או שמא מ"מ מברך: כח] גורס רש"י ור"ח גורס כן ונראה דגרסי' תוך כו' ופליגי רבנן על רשב"ג גם: כט] שלשים שאם לא היו גורסים כאן יום שלשים מנין היה להם זה החילוק אלא נראה דגרסי' ביום שלשים ומפרשי: ל] אבילות חשיבא כבר קיימא: לא] שלפניו וא"ת בריש החולץ:

רבינו גרשום

בבא כל אחד בהרשאה ואמר ליה אי מת דידי הוא אהדר לי ואי דחבראי הא נקיטנא הרשאה מיניה. אבל לתרי כהנים לא מצי עבדי הרשאה. דלכל חד אמר אנא לית לי אלא ה' סלעים דחי: אדרכתא. הרשאה: היכא דכפריה. משום דמיחזי כשיקרא: תני רב הונא. מוסיף על מתניתי' דאתת בכרה ואתת שלא בכרה של ב' אנשים וילדו כו'. מוסיף ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום דמצי אמר מי שלא בכרה אשתו דלמא איתתי יליד זכר ונקבת ואיני ידע איזה יצא ראשון: ותנא דידן. דלא תני לה דכיון דלא משכחת לה באיש ושתי נשיו לאחת בכרה ואחת לא בכרה דממה נפשך חייב בה' סלעים דהא ב' זכרים ילוד לא מיתני ליה: מת הבן בתוך שלשים. בבכור דכל אשה קא מיירי: ביום שלפניו. ופטור: מה התם. במדבר כתי' ומעלה דהיינו שלשים ויותר חדש הוי כ"ט ימים ומחצה ומעלה הוי יום א' היינו ל' יום ומחצה והיינו (כל אחר) [לאחר ל'] ומשום הכי א) חייב אבל יום א' שלפניו ופטור: ור' עקיבא מספקא ליה. אי גמרינן דמדאיצטריך למיכתב ולמעלה גבי ערכין (משום דליהוו) [הוי להו] ב' כתובין באין כאחת: אבל לגופייהו מלמדין. דחודש דמדבר דכתיב ביה ומעלה ופדויו מבן חדש תרוייהו בבכור אדם מישתעי ודלמא דמלמדין להכי מספקא ליה וקאמר ואם נתן לא יטול כו': דיום ל' כשל אחריו ומותר בגיהוץ ותספורת: מת. לאחר שלשים: עד. שיאמרו לו [שלא] נפדה בין עבד בין אשה בין קטן נאמנין: מידי דהוה אקידושי אשה. היכא דאמר לה התקדשי לי לאחר ל' דהויא מקודשת ואע"ג דנתעכלו המעות קודם: (כדתריצנן התם)

א) אולי צ"ל ומשום הכי ביום ל' הוי כיום שלפניו ופטור

הגהות הב"ח (א) גמ' לא כתבינן אורכתא אמטלטלי כצ"ל ובן כה"י: (ב) שם בפיסקא זכר ונקבה הלכות סטורין וכו' תני רב הונא: (ג) שם בפיסקא הכל מודים [illegible] (ד) שם ושמואל אמר אין בנו פדוי [illegible] (ה) רש"י ד"ה תני רב הונא וכו' כמלאת חבירתה ילדה זכר [illegible] (ו) ד"ה [illegible] (ז) ד"ה עד שיאמרו [illegible]

נושא
מת הבן:
1- בתוך ל'
2- אחרי ל'
3- ביום ל'
מח' ת"ק ור"ע

נושא
מת האב:
1- בתוך ל'
2- לאחר ל'
באם הוא בחזקת שפדה או לא

נושא
הפודה בנו
תוך ל' יום מח' רב ושמואל

* ויקרא כז:ג